

1 Asia

1. Hakemus yrityskauppaa koskevien ehtojen poistamiseksi

2 Hakija

2. Ruokakesko Oy

3 Ratkaisu

3. Kilpailu- ja kuluttajavirasto hyväksyy Ruokakesko Oy:n hakemuksen Ruokakesko Oy / Suomen Lähikauppa Oy -yrityskauppapäätöksessä (dnro 1575/14.00.10/2015) asetettujen ehtojen 4-5 poistamiseksi sekä ehdon 6 osittaiseksi¹ muuttamiseksi.

4 Asian vireilletulo

4. Ruokakesko Oy ("Ruokakesko") toimitti 26.9.2016 ehtomuutoshakemuksen Kilpailu- ja kuluttajavirastolle ("KKV"). Ruokakesko pyytää hakemuksessaan KKV:ta poistamaan ehdot 4-5 kokonaan sekä muuttamaan osittain ehtoa 6.

5 Asiaselostus

5.1 KKV:n yrityskauppapäätös

5. KKV hyväksyi 11.4.2016 antamassaan päätöksessä Ruokakeskon ja Suomen Lähikauppa Oy:n² ("Suomen Lähikauppa") välisen yrityskaupan ehdollisena. Ruokakesko hankki omistukseensa Suomen Lähikaupan koko osakekannan ja käyttää yhtiössä yksinomaista määräysvaltaa.
6. KKV:n päätöksen mukaan yrityskaupan seurauksena tehokas kilpailu olisi estynyt olennaisesti päivittäistavaroiden vähittäiskaupan myyntimarkkinoilla 60 paikallisella alueella sekä päivittäistavaroiden vähittäiskaupan hankintamarkkinoilla ja HoReCa-tukkumarkkinoilla Suomessa.
7. KKV katsoi kuitenkin päätöksessään, että päivittäistavaramarkkinat olisivat keskittyneet joka tapauksessa ilman tutkittua yrityskauppaa-kin Suomen Lähikaupan taloudellisten vaikeuksien vuoksi. Markkinoiden rakenteelle aiheutuva haitta tilanteessa, jossa yrityskauppa ei olisi toteutettu, olisi todennäköisesti ollut suurempi kuin yrityskau-

¹ Ks. tarkemmin kappale 13.

² Suomen Lähikauppa Oy on nykyisin K-Market Oy.

pan toteutuessa. Näin ollen KKV ei katsonut, että päivittäistavaramarkkinoiden kilpailurakenteen heikentyminen olisi johtunut Ruokakeskon ja Lähikaupan yrityskaupasta, sillä ilmoitetulta yrityskaupalta ja kilpailurakenteen heikentymiseltä puuttui syy-yhteys. KKV:n päätöksen mukaan yrityskaupan haitallisia markkinavaikutuksia voitiin kuitenkin lieventää Ruokakeskon KKV:lle antamalla rakenteellisilla ja käyttäytymissitoumuksilla.

8. Ruokakesko sitoutui ehdon 3 mukaisesti myymään 60 paikallisen alueen Lähikaupan myymälöiden liiketoiminnat päätöksessä tarkemmin ilmenevin ehdoin. Ruokakeskon hakemus ei koske tätä ehtoa 3. Lähikaupan myymälöiden myyntiä koskeva ehto 3 ja ehdon 6 myymälöiden myyntiä koskeva osa jäävät voimaan KKV:n päätöksen mukaisesti.
9. Ennen yrityskauppaa Suomen Lähikaupan pääyhteistyökumppani hankinnassa ja logistiikassa oli Tuko Logistics Osuuskunta ("Tuko"). Suomen Lähikauppa oli ja on edelleen myös Tukon jäsen. Suomen Lähikaupan myymälöiden hankintavolyymien siirtyminen Tukolta Ruokakeskon hankinta- ja logistiikkajärjestelmään oli KKV:n arvion mukaan omiaan heikentämään Tukon kilpailukykyä, mistä johtuen yrityskaupalla oli näin ollen vaikutuksia myös tukkuportaan kilpailutilanteeseen päivittäistavaroiden vähittäiskaupan hankintamarkkinoilla sekä HoReCa-tukkumarkkinoilla. Tämän ongelman lieventämiseksi KKV velvoitti Ruokakeskon jatkamaan hankintoja Tukosta määrääjäksi []³ (ehto 4). KKV:n Ruokakeskelle asettamien ehtojen yhtenä tarkoituksena oli edesauttaa Tukon liiketoiminnan hallittua sopeuttamista yrityskaupan jälkeiseen markkinatilanteeseen. Vähentääkseen Tukon kannalta sensitiivisen kilpailijatiedon siirtymisriskiä, KKV myös rajoitti Suomen Lähikaupan ja Ruokakeskon mahdollisuuksia osallistua Tukossa tehtävään päätöksentekoon (ehto 5).
10. Tuko valitti 20.5.2016 KKV:n päätöksestä markkinaoikeuteen vaatien päätöksen ehtoina olleiden sitoumusten 3-6 kumoamista kilpailulain 25 §:n vastaisina ja ehdottamiensa uusien sitoumusten hyväksymistä sekä sitoumusten 3-6 täytäntöönpanon kieltämistä tai niiden noudattamisen keskeyttämistä.
11. Markkinaoikeus hylkäsi 29.6.2016 antamallaan välipäätöksellä⁴ Tukon valituksen täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä koskeneen hakemuksen osalta. Muiden Tukon valituksessaan esittämien vaatimusten osalta käsittely on kesken markkinaoikeudessa.

³ Hakasulkeisiin merkityissä kohdissa tieto on poistettu liikesalaisuutena.

⁴ Markkinaoikeuden välipäätös 29.6.2016, Nro 390/16, Dnro 2016/302.

12. Ruokakeskon nyt poistettavaksi hakemat ehdot koskevat KKV:n Ruokakeskolle asettamaa velvoitetta jatkaa hankintoja Tukosta. Ruokakesko pyytää poistamaan ehdot 4-5 kokonaan. Ehdot kuuluvat seuraavasti:

4 Ehdotetut sitoumukset koskien Tukosta irtautumista sekä hankintoja Siirtymäkauden aikana

Ruokakesko sitoutuu siihen, että Suomen Lähikauppa käyttää Tukon hankinta- ja logistiikkapalveluita enintään kahdeksantoista (18) kuukauden ajan (Siirtymäkausi) laskettuna Päätöksestä. Suomen Lähikauppa eroaa Tukon osuuskunnan jäsenyydestä viimeistään [] Päätöksestä.

Ruokakeskolla on oikeus Siirtymäkauden alusta lukien siirtää Suomen Lähikaupan ostoja Tukolta ja Suomen Lähikaupan käyttämiä Tukon hankinta- ja logistiikkapalveluita Ruokakeskolle. Vastaavasti Suomen Lähikaupalla on oikeus Siirtymäkauden aikana ryhtyä käyttämään Ruokakeskon tai muun kolmannen tahon hankinta- ja logistiikkapalveluita.

Ruokakesko sitoutuu kuitenkin siihen, että Suomen Lähikauppa hankkii Tukolta päivittäis-tavaroita enintään kahdeksantoista (18) kuukauden ajan Päätöksestä siten, että:

[]

Edellä mainituilla varasto-ostoilla tarkoitetaan Suomen Lähikaupan valikoimiin kuuluvia ja Tukon varastoimia päivittäistavaroita, joita Suomen Lähikauppa hankkii Tukolta. Suomen Lähikaupalla on itse oikeus päättää, mitkä päivittäistavarat se hankkii Tukolta.

Tämä velvoite tehdä hankintoja Tukolta päättyy viimeistään kahdeksantoista (18) kuukauden kuluttua Päätöksestä.

Ruokakesko sitoutuu lisäksi siihen, että Suomen Lähikauppa hankkii Tukolta edellä mainittuihin päivittäistavaroiden vähimmäisostovelvoitteisiin liittyvät hankinta- ja logistiikkapalvelut Tukolta, mikä velvoite päättyy viimeistään kahdeksantoista (18) kuukauden kuluttua Päätöksestä.

Sitoumus ei kuitenkaan ole voimassa:

Mikäli Tuko ei myy päivittäistavaroita sekä hankinta- ja logistiikkapalveluita Suomen Lähikaupalle vähintään vastaavin ehdoin kuin muille Tukon omistajajäsenille; tai

mikäli Tukon tavarantoimitukset taikka hankinta- ja/tai logistiikkapalvelut Suomen Lähikaupalle olennaisesti vähenevät tai loppuvat Ruokakeskosta tai Suomen Lähikaupasta riippumattomista syistä

eikä Ruokakeskon antamaa sitoumusta voida tämän takia täyttää;
tai

mikäli Tuko ryhtyy vaikeuttamaan toimituksiaan ja/tai palveluitaan Suomen Lähikaupalle ja/tai Suomen Lähikauppa ei saa käyttöönsä vastaavia palveluita kuin aikaisemmin (kuten esim. []).

Ruokakeskon tulee kuitenkin kirjallisesti huomauttaa Tukoa edellä mainitusta tilanteesta. Jos Tuko ei kirjallisesta huomautuksesta huolimatta [] ole korjannut em. seikkaa, kaikki Tukoa koskevat sitoumukset lakkaavat välittömästi olemasta voimassa, edellyttäen kuitenkin, että Ruokakesko on etukäteen kuullut KKV:ta ja Riippumattomaa asiantuntijaa.

Tukosta tehtäviä hankintoja koskeva sitoumus lakkaa olemasta voimassa kokonaan, mikäli Tukon toimintaa aletaan ajaa alas tai jos Tuko tai osa sen omaisuudesta myydään tai luovutetaan taikka toiminnot tai osa niistä (esimerkiksi varasto- tai logistiikkapalvelut) myydään tai luovutetaan Siirtymäkauden aikana.

5 Ehdotetut sitoumukset koskien toimintaa Tukossa Siirtymäkauden aikana

Ainoastaan Riippumattomalla asiantuntijalla on Siirtymäkauden aikana oikeus osallistua Tukon osuuskunnan kokouksiin ja Tukon hallituksen kokouksiin. Ruokakeskolla ei ole oikeutta osallistua Tukon osuuskunnan kokouksiin ja Tukon hallituksen kokouksiin. Jos Tukon toimintatavat muuttuvat olennaisesti Siirtymäkauden aikana niin, että Tukon osuuskunnan kokouksiin ja Tukon hallituksen kokouksiin siirretään käsiteltäviksi seuraavia asioita: [] Ruokakesko saa oikeuden osallistua kyseisiin kokouksiin näiden asioiden käsitelyä ajaksi.

Siirtymäkauden aikana Ruokakeskolla ja/tai Ruokakeskon nimeämällä Suomen Lähikaupan edustajilla on oikeus osallistua kaikkiin Tukon elinten ja työryhmien kokouksiin ja/tai muuhun toimintaan ja päätöksentekoon silloin, kun kyseisissä elimissä ja/tai työryhmissä käsitellään, valmistellaan ja/tai päätetään Tukossa [] Myös Riippumattomalla asiantuntijalla on Siirtymäkauden aikana oikeus osallistua em. kaikkiin Tukon elinten ja työryhmien kokouksiin ja/tai muuhun toimintaan ja päätöksentekoon.

Riippumaton asiantuntija raportoi KKV:lle, mikäli hän havaitsee puutteita yllä esitetyn järjestelyn noudattamisessa.

Riippumattoman asiantuntija informoi Ruokakeskoa ja Suomen Lähikauppaa sellaisista toimenpiteistä ja/tai seikoista, jotka mahdollisesti syrjisivät Suomen Lähikauppaa suhteessa Tukon muihin jäseniin.

13. Ehdon 6 osalta Ruokakesko pyytää hakemuksessaan poistamaan seuraavat kohdat:

”Riippumaton asiantuntija osallistuu Tukon elinten ja/tai työryhmien toimintaan edellä kohdassa 5 esitetyllä tavalla Ruokakeskon ja/tai Ruokakeskon nimeämien Suomen Lähikaupan edustajien ohella ja raportoi säännöllisesti KKV:lle omasta ja Ruokakeskon ja/tai Ruokakeskon nimeämien Lähikaupan edustajien osallistumisesta näihin elimiin ja/tai työryhmiin.

Riippumaton asiantuntija raportoi Ruokakeskon Tukoa koskevien hankintasitoumusten toteutumisesta KKV:lle säännöllisesti. Riippumattoman asiantuntijan Tukoon liittyvät velvollisuudet päättyvät [] Päätöksestä.

Riippumattomalta asiantuntijalta on mahdollista pyytää ratkaisuehdotusta koskien näiden Ruokakeskon antamien sitoumusten tulkintaa. Ratkaisuehdotusta varten Riippumattomalla asiantuntijalla on oikeus käyttää tarpeelliseksi katsomaansa teknistä, juridista ja muuta lisäasiantuntemusta. Ratkaisuehdos on annettava [] kuluessa sitä koskevasta pyynnöstä. Riippumaton asiantuntija ei kuitenkaan saa ottaa käsiteltäväkseen vähämerkityksellistä asiaa.”

5.2 Ruokakeskon perustelut ehtojen poistamiselle

5.2.1 Osapuolten välinen sovintosopimus

14. Yrityskaupan toteuttamisen jälkeen Tuko on käynyt neuvotteluja sen jäsenten Wihuri Oy:n, Heimon Tukku Oy:n, Stockmann Oyj Abp:n sekä Ruokakeskon ja Lähikaupan kanssa Suomen Lähikaupan irtautumisesta Tukon jäsenyydestä sekä tähän liittyvistä ehdoista. [] Neuvottelujen tuloksena Suomen Lähikauppa, Ruokakesko, Tuko, Wihuri Oy, Heimon Tukku Oy ja Stockmann Oyj Abp ovat päässeet asiassa sopuun.
15. []
16. []
17. []
18. []
19. []
20. []
21. []
22. []
23. []

5.2.2 Ruokakeskon näkemys ehtomuutoksen vaikutuksista kilpailuun

24. Ruokakesko viittaa hakemuksessaan kilpailulain 30 §:ään, jonka mukaan ”Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi hakemuksesta poistaa yrityskaupan toteuttamiselle asetetun ehdon tai lieventää sitä markkinaolosuhteiden olennaisen muutoksen tai muun painavan syyn johdosta”.
25. Lisäksi Ruokakesko viittaa hallituksen esityksessä 243/1997 vp. kyseisen säännöksen soveltamistilanteiden osalta todettuun: ”Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi niistä poikkeustilanteista, joissa lainvoimainen päätös voidaan ottaa uudelleen käsiteltäväksi. Pykälän 1 momentin mukaan kilpailuvirasto voi hakemuksesta poistaa yrityskaupan hyväksymiselle asetetun ehdon tai lieventää sitä, jos markkinaolosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet ehdon asettamisen jälkeen tai jos on ilmennyt muu painava syy ehdon poistamiselle tai lieventämiselle. Säännöstä voidaan soveltaa esimerkiksi, jos kilpailutilanne on olennaisesti muuttunut uuden merkittävän yrityksen alalletulon seurauksena [...]”
26. Ruokakeskon mukaan osapuolten solmima sovintosopimus on poistanut tarpeen hakemuksen kohteena oleville yrityskauppaehdoille. KKV:n päätöksessä asetetut Tukoon liittyvät ehdot 4-5 asetettiin [] Sovintosopimuksella on sovittu sekä Suomen Lähikaupan irtautumisesta Tukosta että sen hankinnoista Tukosta. Siten yrityskauppaehdot eivät enää ole tarpeellisia Tukon kilpailuaseman parantamiseksi tai sen turvaamiseksi, että KKV:n päätöksessä mainittuja mahdollisesti haitallisia kilpailuvaikutuksia ei syntyisi.
27. Vastaavalla tavalla KKV:n päätöksen ehdot, jotka liittyvät riippumattoman asiantuntijan Tukossa suorittamaan valvontaan, eivät enää Ruokakeskon mukaan ole tarpeen sen jälkeen, kun sovintosopimus on tullut voimaan, koska Suomen Lähikauppa eroaa Tukon jäsenyydestä ja sen Tuko-hankinnoista on sovittu yksityiskohtaisesti sovintosopimuksella.
28. Kun osapuolet ovat sovintosopimuksen ehdoin saavuttaneet asiassa sovinnon, yrityskaupan ehdoille 4-5 ja osittain ehdolle 6 ei ole enää Ruokakeskon mukaan kilpailuoikeudellisia perusteita. Siten kilpailulain 30 § mukainen peruste täyttyy koskien KKV:n asettamien ehtojen osittaista poistamista.

6 Kilpailuoikeudellinen arviointi

29. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi kilpailulain 30 §:n mukaan hakemuksesta poistaa yrityskaupan toteuttamiselle asetetun ehdon tai lieventää sitä markkinaolosuhteiden olennaisen muutoksen tai muun painavan syyn johdosta. Ehtojen muuttaminen on lähtökohtaisesti

poikkeuksellinen toimenpide. Hallituksen esityksessä (243/1997 vp) mainitaan ainoana esimerkkinä se, että kilpailutilanne on olennaisesti muuttunut uuden merkittävän yrityksen alalle tulon seurauksena.

30. Ehtojen poistamista hakevan yrityksen tulee näin ollen kyetä näyttämään markkinaolosuhteiden olennaisesti muuttuneen tai muun painavan syyn olevan olemassa.
31. Edellä kohdassa 5.1 kuvatun mukaisesti KKV pyrki yrityskauppapäätöksessään lieventämään päivittäistavaroiden vähittäiskaupan hankinta- ja HoReCa-tukkuurmarkkinoiden kilpailuongelmia asettamalla Ruokakeskelle Suomen Lähikaupan hankintoja koskevia ehtoja. Ennen yrityskauppaa Suomen Lähikaupan pääyhteistyökumppani hankinnassa ja logistiikassa oli ollut Tuko. Suomen Lähikaupan myymälöiden hankintavolyymien siirtyminen yrityskaupan myötä Tukolta Ruokakeskon hankinta- ja logistiikkajärjestelmään olisi saatanut heikentää Tukon kilpailukykyä, mikä olisi voinut vaikuttaa haitallisesti tukkuportaan kilpailutilanteeseen. Ongelman lieventämiseksi KKV velvoitti Ruokakeskon jatkamaan Suomen Lähikaupan hankintoja Tukosta 18 kuukauden määräajaksi. Ostovelvoitteen tarkoituksena oli lisätä ennakoitavuutta ja edesauttaa Tukon liiketoiminnan hallittua sopeuttamista muuttuviin volyymeihin. Ehdossa myös edellytettiin, että Suomen Lähikaupan tulisi irtautua Tukon jäsenyydestä KKV:n yrityskauppapäätöksessä asetettujen ehtojen mukaisesti viimeistään [] Lisäksi KKV rajoitti Suomen Lähikaupan ja Ruokakeskon mahdollisuuksia osallistua Tukossa tehtävään päätöksentekoon.
32. KKV:n yrityskauppapäätöksessä asetetuista Tukoon liittyvistä ehdoista huolimatta Tuko ja Ruokakesko ovat käyneet kaupallisia sovintoneuvotteluja koskien muun muassa Suomen Lähikaupan hankintoja Tukosta, sen irtaantumista Tukon jäsenyydestä [] Osapuolet ovat päässeet asiassa lopulliseen sopuun ja solmineet 22.9.2016 sovintosopimuksen. Sovintosopimuksessa on määritelty yksityiskohdaisesti Suomen Lähikaupan (nykyisin K-Market Oy) hankinnoista []
33. []
34. KKV katsoo, että edellä kuvattu sovintosopimus tekee KKV:n yrityskauppapäätöksen Tukoon liittyvät ehdot tarpeettomiksi. Sovintosopimuksessa on kaupalliselta pohjalta sovittu Suomen Lähikaupan ja Tukon välisestä hankinta- ja toimitussuhteesta yksityiskohtaisesti. Samalla on sovittu muista Lähikaupan irtautumiseen liittyvistä seikoista, [] KKV:n arvion mukaan osapuolten päästyä neuvotteluteitse sopuun Lähikaupan irtautumiseen liittyvistä yksityiskohdista, KKV:n päätöksessään asettamat ehdot eivät ole enää tarpeen han-

kintamarkkinoiden tai HoReCa-markkinoiden kilpailun turvaamisen kannalta. Tukon ja Ruokakeskon sovinnon ehdot edesauttavat Tukon sopeutumista yrityskaupan jälkeiseen markkinatilanteeseen, ja siten osaltaan turvaavat päivittäistavaroiden vähittäiskaupan hankinta- ja HoReCa-tukkumarkkinoiden tehokasta kilpailua.

35. Koska Suomen Lähikauppa eroaa Tukon jäsenyydestä, myöskään riippumattoman asiantuntijan osallistuminen Tukon toimintaan ei ole enää tarpeellista.
36. Tukon ja Ruokakeskon sovintosopimuksella saavuttama kaupallinen ratkaisu Lähikaupan irtautumiselle Tukosta on KKV:n arvion mukaan kilpailulain 30 §:ssä tarkoitettu painava syy, jonka perusteella Tukoon liittyvät yrityskauppaehdot 4-5 sekä osittain ehto 6 ovat käyneet tarpeettomiksi ja ne voidaan poistaa.⁵

7 Sovelletut säännökset

37. Kilpailulain (948/2011) 30 §

8 Muutoksenhaku

38. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tässä asiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta markkinaoikeudelta kilpailulain 44 §:n mukaan siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Valitusosoitus on päätöksen liitteenä.

9 Lisätiedot

39. Lisätietoja päätöksestä antaa erikoistutkija Hanna Kaiponen, puhelin 029 505 3620, sähköposti etunimi.sukunimi@kkv.fi.

Pääjohtaja

Juhani Jokinen

Erikoistutkija

Hanna Kaiponen

⁵ Ks.tarkemmin kappale 13.

